

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 14. marca 1888.

Obseg: Naprava trtnice za vzgojo cepljenih ameriških trt. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Vprašanja in odgovori. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Iz deželnega zbora štajarskega. — † Viljem nemški cesar. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naprava trtnice za vzgojo cepljenih ameriških trt.

Prej je bil trtnici namen vzgajati domače ukoreninjene trte, sedaj ji pa je povsem enak kakor drevesnici. V trtnici moramo namreč sedaj vzgajati ukoreninjene ameriške trte (te so podloge), katere smo cepili z domačimi trtami, ter jih dogojimo toliko, da jih moremo presaditi v vinograd. To se zgodi najpreprosteje, ako cepimo ameriške rezanice v roki, potem jih pa vsadimo v trtnico, kjer se podloga ukorenini, cepič pa priraste k podlogi. Drugi pa ravnajo tako, da se ameriška rezanica ukorenini v trtnici, čez leto dni jo cepijo in potem zopet nazaj vsade v trtnico, kjer raste potem še eno ali dve leti.

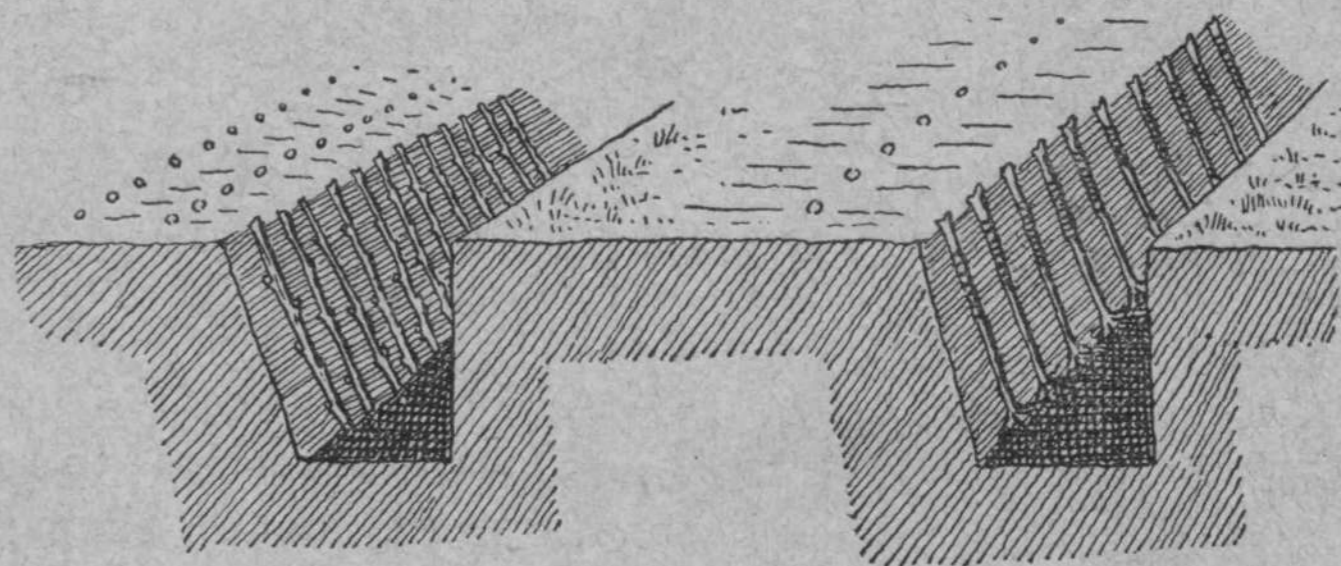
Ako imaš prostora za trtnico na izbiro, izberi tistega, ki ima najrahljšo, nekoliko peščeno in močno sprsteninsko (humozno) zemljo. Trtnico je tako le delati: Naredi do 75^c/_m globok jarek, preko njega napni vrstico ob tisti strani, ob katero bodeš rezanice pokladal. Tisto stran naredi tudi nekoliko poševno. Na njo pokladaj rezanice po 10^c/_m drugo od druge, in sicer tako, da gleda vsaki samo vrhno oko iz zemlje. (Glej levo stran podobe 11.) Kadar so trte po vsej vrsti položene, zaspi jih, in sicer tako, da nastane poleg njih drug jarek za novo vrsto. Vrste so dosti po 30^c/_m narazen.

Cepljenje ameriških podlog ne dela sedaj nobenih težkot, tako, da nam sedaj niti ni treba misliti več na neposredno pridelovanje vina z ameriškiimi trtami.

Kaj preprosto, gotovo in ceno je cepiti ameriške rezanice ter jih povezniti. Vsak količkaj izurjen delavec more na dan pocepiti najmanj po 200 rezanic. Cepimo pa od mesca januarija do aprila, to je, dokler pride čas ko treba trte povezniti. Cepiče in, ako imamo doma ameriške trte, tudi njih rezanice, lahko napravimo uže

pozno jeseni ali pa še bolje februarija meseca. Zategadelj je najbolje s cepljenjem pričeti v tem meseci. Ameriške podloge, zlasti riparije, so pa zelo tanke, zato moraš dobiti tudi tankih cepičev. Dobrih tankih cepičev je dobiti po vinogradih, ki so uže okuženi po trtni uši, ker je po njih rast zelo slaba, les pa dobro dozorel. Tudi dobiš tankih cepičev po trtnicah od domačih trt, ki se nalašč v ta namen narede, in pa na vseh drugih trtah sploh v podobi onih poganjkov, ki se imenujejo zalistniki.

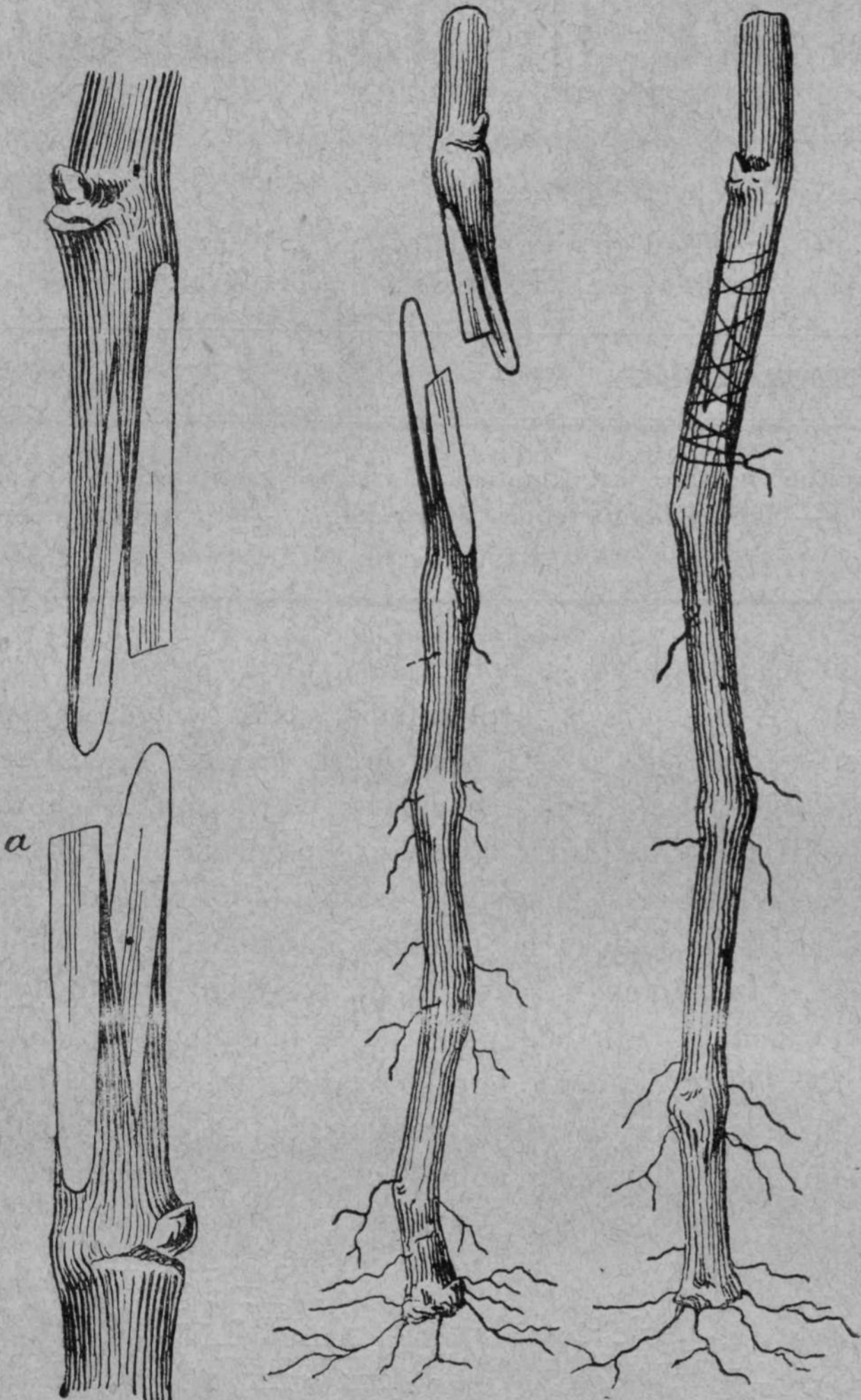
Najboljše cepljenje je tako zvano angleško cepljenje z nakladom. Na ta način cepimo tako, da odrežemo podlogo na vrhu nad enim očesom poševno in ravno tako tudi cepič spodaj. Na podlogi in na cepiči razko-

Podoba 11.

ljemo tikoma nad strženom nekoliko les, tako da imamo na obeh razkolini in klina, katere vtaknemo tako drug v drugega, da sta podloga in cepič kakor iz celega. (Glej pod. 12.) Kolikor bolj enako debela sta podloga in cepič, in kolikor bolj enaki sta odrezani ploskvi, tem bolj gotovo je, da se cepitev sponese. Kedor tako cepi, naj bode zelo učen temu, da odreže z enim potegljajem podlogo ali cepič poševno, drugače sta odrezani ploskvi neravni, in cepitev se ne sponese. Napravi si uže poprej, predno cepiš, zalogo cepičev, katere razreži s trtnimi škarjami ali pa kar z nožem na kose po dve očesi. Ves les nad zgornjim očesom moraš odrezati, pod spodnjim očesom pa ga pusti toliko, kolikor ga le moreš, ker na

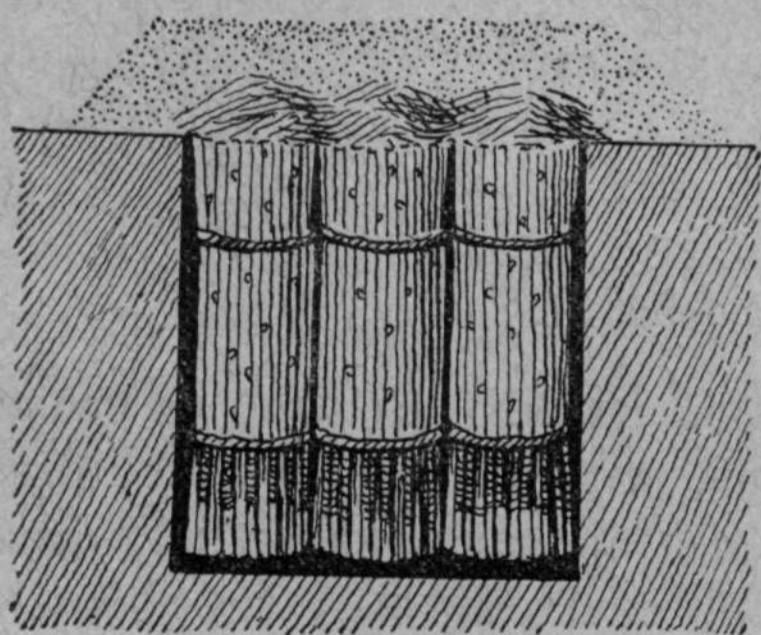
tem lesu je narediti poševno ploskev. Da sta ploskvi na podlogi in na cepiči enaki, naredi najprvo ploskev na cepiči, odmeri isto dolžino na podlogi in odreži potem to. Kedor rezanice kupi, dobi uže tako primerno dolge, kedor si jih pa dela sam, naj naredi toliko dolge, da imajo po štiri očesa.

Podoba 12.

Podoba 14.

Podoba 15.

Podoba 13.

Kadar ste cepič in podloga pripravljena, zvezati ju treba precej dobro skupaj. Za vezivo rabi najbolj droben motvoz ($1\frac{m}{m}$ debel). Da vezivo ne zgnije v zemlji prehitro, namočijo ga nekateri poprej v vodi, v kateri je nekaj bakrenega vitrijola raztopljenega. Cepič priveži k podlogi le toliko, da se je dobro drži; napačno je cepič in podlogo z vezivom popolnoma in tesno obвити. Cepljene trte ne maži s cepilno smolo ali z voskom, ampak pomoči jo v vodeno, mastno ilovico, kakeršna rabi lončarjem.

Te po zimi cepljene trte poveži v butarice po sto in sto tako skupaj, da so spodnji konci podlog v eni

ploskvi. Butarice postavi tesno eno k drugi v klet na moker pesek, ki bode kakih $20\frac{c}{m}$ na debelo nasut. Ako je klet topla, napela se bodo očesa, ako je pa mrzla, ostanajo speča. Vsekakor pa mora biti zrak v kleti toliko vlažen, da se trte ne posuše. Ako klet ni dovolj vlažna, tedaj polivaj tla z vodo.

V kleti ostanajo trte do srede meseca aprila, kadar postane solnce bolj toplo, da moremo cepljene trte z uspehom povezniti.

Povezni pa tako le: Povezni butarice prav pazljivo, cepiče navzdol, v primerno globoko jamo. Spodnji konci butaric treba torej da so na vrhu ter vsi skupaj da delajo ravno ploskev. Po vrhu deni potem $10\frac{c}{m}$ na debelo zmočenega, pa ožetega mahu, ter ž njim zamaši tudi vse luknje med butaricami. Na mah nspi tudi toliko na debelo svišča. (Glej pod. 13.) Tako poveznene trte naj leže kake tri tedne, potem pa poglej, če so naredile na spodnje konci podloge (sedaj na vrhu) kalus. Kalus je rumeenkasta bela, gobi podobna tvarina, iz katere prirastejo pozneje korenine. Kedar ima velika večina vseh trt uže kalus, tedaj jih začni saditi v trtnico.

Poveznene trte sadi tako le: Vzemi posamezne butarice iz jame; ker je pa kalus zelo občutljiv ter se kmalu posuši na zraku, zato deni butarico s tistim koncem, kjer so kalusi, v kebel vode. V keblu razveži butarico, polagaj potem posamezne trte v trtnico, ter jih precej pokrивaj s prstjo. V trtnici naj bodo trte toliko globoko vložene, da gleda cepiču le najvišje oko nekoliko iz zemlje.

Po leti okopljemo večkrat trtnico; tedaj pa porežemo vse korenine, ki so morda vzrasle iz cepiča, in tudi ameriške poganjke, katere je naredila podloga, in ki so pribodli iz zemlje.

Kakor sem omenil uže prej, cepijo nekateri ukoreninjene podloge. Tako ravnanje ima to prednost, da se cepič veliko rajši prime na ukoreninjene podlogi nego na rezanici; slabo je pa zopet to, da je več dela in da treba cepljeno ameriško trto vzgajati, dokler ni sposobna za presaditev v vinograd, dlje časa. Ob kratkem je vzgoja taka le: Rezanice ameriških trt vsadimo v trtnico. Konec prve jeseni, izkopljemo ukoreninjene trte iz zemlje ter jih zaspemo za zimo tako v zemljo, da ne zmrzujejo. Cepimo jih potem po zimi v roki ter jih shranimo v klet tako, kakor cepljene rezanice. Cepi pa tako, kakor rezanice. V ta namen skrajšaj podlogi najspodnje korenine do kakih 6 centimetrov, vse druge korenine in vrh pa poreži. Potlej zbriši gornji konec podloge do prvega kolenca dobro s kako ruto, ker semkaj pride cepič. Podoba 14. ti kaže, kako prirediti podlogo in cepič, podoba 15. pa cepljeno in povezano ukoreninjeno ameriško trto. Tako cepljene in po znanem načinu v kleti shranjene ukoreninjene trte vsadi meseca maja v trtnico.

V trtnici ostanajo po enem ali drugem načinu vzgojene cepljene ameriške trte eno ali dve leti, kakor so

rasle bolj ali manj čvrsto. Naravno je, da se mnogo cepičev ne bo prijelo, in tudi dosti podlog se ne bo hotelo ukoreniniti. Med letom je trtnico pridno okopavati ter porezavati korenine iz cepiča in iz zemlje rastoče poganjke ameriške podloge.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Visoka c. kr. deželna vlada kranjska pozvala je z dopisom z dne 19. februarja t. l. št. 2040. glavni odbor, naj tudi letos razglasi naredbo c. kr. kmetijskega ministerstva z dne 17. marca l. 1884. št. 2274., kateri govori o nakupu žrebcev od zasebnikov. Z le tem ustreza glavni odbor vladnemu dopisu:

Razglas,

ki zadeva vsakoletno popolnjenje števila deželnih žrebcev z nakupom iz zasebne reje.

C. kr. kmetijsko ministerstvo vabi, ker želi, da primerno uredi popolnjenje števila žrebcev in da nakupi potrebnih žrebcev kolikor le mogoče doma, zato vse, ki imajo konje, ter konjerejce, da naznanijo vsako leto v času od 1. do 30. aprila neposredno in pismeno c. kr. kmetijskemu ministerstvu žrebce, katere menijo prodati.

Naznanjene žrebce bode pregledal na njih domu, in sicer, ako le mogoče, tedaj, kadar se spuščajo, zastopnik žrebčarske postaje ter jih bode glede na to, koliko so rabni, popisal.

Nakup zvrši potem od c. kr. kmetijskega ministerstva pooblaščen zastopnik žrebčarske postaje z zastopi vred, katerim so izročene reči, ki se tičejo konjske reje v tisti deželi. Število nakupljenih žrebcev je zavisno od potrebe, od njih plemena in od novcev, ki so na razpolago. Nakup se zvrši še tisto jesen.

Čigaver je naznanjeni žrebec, pa nikakor ni oviran ukreniti z žrebcom, kar mu je drago, in ravno tako tudi kmet. ministerstvo ni zavezano naznanjenega žrebca kupiti, če je žrebec tudi popolnoma raben.

Vsako naznanilo naj ima nastopno vsebino: Kakšni in kateri so žrebčevi roditelji, velikost, barvo, starost in ceno žrebčeve ter slednjič kraj, kje je žrebca videti.

Glede starosti je omeniti, da se bodo ozirali le na tiste žrebce, kateri so tedaj, kadar so naznanjeni, uže tri leta stari, ako so žlahtnega plemena, ali pa vsaj dve leti, če so teškega in čistega mrzlokrvnega plemena. Na mlajše konje se nikakor ne bodo ozirali.

Na žrebce, kateri so bili pripravljani po imenovanem obroku, ozirali se bodo le toliko, kolikor bo kazala potreba.

C. kr. kmetijsko ministerstvo.

Na Dunaji 7. marca 1884.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 18. Prosim blagovolite mi naznaniti, je li v zadnji številki „Novic“ priporočeni zborovski krompir zgodnji ali pozni, in po čem ga dobim jaz 100 klgr. (T. B. v V. pri C.)

Odgovor: Zborovski krompir je zgodnja vrsta. Ker ima poskusni vrt kranjske c. kr. kmet. družbe subvencijo od dežele in je vzdrževan ob dohodkih družbenih, dobivajo krompir po znižani ceni (t. j. po 2 gld. 50 kr. 100 klgr.) le družabniki, vsi drugi pa po 3 gld. za 100 kgr.

Vprašanje 19. Omislil sem si l. 1887. po svojem načrtu 2 železna pluga, katera prav dobro ugajata za naš kraj ter potrebujeta prav malo vprežne sile. Svetujte mi, kako naj naredim, da poskusijo tudi po drugod ta plug ter ga spoznajo za dobrega? Meni je le do tega, da dobe tudi po drugod dober plug, ne pa za dobiček, saj more po mojem načrtu izdelati plug vsak boljši kovač. (V. J. v Sp. G.)

Odgovor: Mi Vam ne vemo drugega svetovati, nego to, razglasite po časnikih, da ste izumili poseben nov plug, katerega radi pošljete na poskušnjo ali na ogled proti gotovim pogojem. Morda se oglasi kedo izmed naših čitateljev? Kadar pridemo v vaše kraje, hočemo si ogledati Vaš plug. Rečemo Vam pa uže sedaj, da pričakujemo prav malo, kajti videli smo uže na stotine raznih plugov in le težko si moremo misliti popravo na plugu, ki bi bila kaj novega in ob enem kaj koristnega.

Vprašanje 20. Pri nas napada uže več let prašiče neka huda bolezen, in sicer tudi mlade, kedar so komaj šele teden dni stari. Prašiči postanejo otožni, neradi jedo, dobe po životu črne maroge, ki postanejo pozneje kakor dobov lub. Bolezen naredi prasiča vsega pohabljenega, in celo kri se prikazuje po životu in iz nožic. Nekateri prašiči pa niso hudo grintavi, zato jih pa lomi krč in meče božjast ob tla. Pet do deset minut je prasič kakor mrtev, iz sebe peha slino in gleda zabodeno. Predno ga vrže božjast, cvili, kakor bi ga imel klavec v rokah. Bolj odrasle prašiče sključi bolezen; plazijo se po trebuhu in nočejo jesti ter pijo samo vodo. Bolezen traja 2 do 3 mesece, in mnogo prašičev pogine za njo. Neumneži trdijo, da narejajo bolezen večje; od tod pa je po soseski mnogo sumničenja in sovraštva. Blagovolite mi torej odgovoriti: Katera bolezen je to? Kaj je vzrok bolezni? Kako zdraviti od te bolezni? (J. B. v V. pri Colu.)

Odgovor: Po samem popisu ne morem kar naravnost reči, katera je ta bolezen, lahko je le božjast, bolj gotovo pa je tak ali tak vrančni prisad, črmasti šen ali pereč ogenj. Bodí si tako ali tako, ne moremo Vam dati navodila, kako bolezen zdraviti. Ako je bolezen črmasti šen, tedaj ne pomagajo dosti zdravila, ampak važno je varovati prasiče, da sploh ne dobe te bolezni. Ker je pa črmasti šen (pereči ogenj) huda kužna bolezen. varujte je prasiče najbolj, ako se ravnate po postavah o kužnih boleznih. Sicer je pa županstvo dolžno sumno tako bolezen precej naznaniti okrajnemu glavarstvu. Svetujemo